బాధ్యులెవరు?

శ్రీమతి వెలిదండ చూడికుడుత్తమ్మగారు

ఇదివరకు

వసంతారామారావులు కొరతలేని సౌఖ్యజీవనం గడుపుతూవున్నారు. వారికి రఘు, కేశవుడు, కృష్ణమ్మ అని ముగ్గురు కుమారులు. కృష్ణమ్మమీద తల్లిదండ్రులకు అమిత ప్రేమ. అతనంటే తల్లికి మరింత ముద్దు. అతని ఆరోగ్యం చూడకుండా వసంత మురిపెంగా పెంచేది. ఒకరోజు తండ్రితో గూడా కృష్ణమ్మ షికారువెళ్లి వానకుతడిసి కఫజ్వరం వచ్చి మరణించాడు. అతనిమృతికి భర్తేకారకుడనివసంత అతన్ని అనరానిమాటలనికఠినంగా అతనితో తనకేలాంటి సంబంధం వద్దంది. రామారావు నోరుమెదపకుండా భార్య ప్రవర్తనకు లోలోననే కుమిలిపోయాడు. కృశించాడు. అయినా వసంత హృదయంమారలేదు. ఏడేండ్లిలా గడిచాయి. ఇద్దరుపిల్లలు చదువులుఉద్యోగాలు చూచుకుంటున్నారు. రామారావు ఎక్కడకో వెళ్లిపోయి రెండురోజులైంది. వసంతవంటిరిగా తనభర్తతో పూర్వజీవితం జ్ఞాపకంతెచ్చుకుంటూ ఆందోళనపడుతూవుంది. ఇంతలో భర్త వుత్తరంవచ్చింది.

ఇక చదవండి

"నేను నా హృదయమును నీకు విప్పి చూపించి నీకు విచారం కలిగించుకోదలచుకోలేదు. నీకు నేను చేసిన ద్రోహము క్షమింపరానిదే. కాని అది నా హృదయపూర్వకం కాదని నీకు బాగాతెలుసు. ఆ సంగతిని గ్రహించగల నీవు నీహృదయాన్ని ఎప్పటికైనా మార్చుకొని నీ సహజసరళత్వాన్ని నామీద పూర్వమువలెనే చూపించుతావని ఆశతో, నమ్మకంతో రోజులు వారములు నెలలు చివరకు సంవత్సరాలు గడిపాను. నాకెక్కడా ఆశఅన్నది ఒక్కనాడైన కనబర్చావుకావు. అందుకు నిన్ను నిందించను. అది విధి. ఇక నాకీ ప్రపంచంలో ఏమీలేదని నమ్మకం కుదిరిపోయింది. వసంతా! నేను ఆత్మహత్య చేసుకునేందుకు అనేకసార్లు ప్రయత్నించానని చెప్పినప్పుడు నీవు నమ్మకపోవచ్చును. కాని నావిధి నేను ప్రపంచంలో తీర్చుకోవలసిన ఋణము నాకు అడ్డుతగులుతూ వచ్చింది. పిల్లలు పెద్దవారైనారు. వాళ్లంతట వాళ్లు ప్రపంచంలో సంతోషంగా కాలంగడుపుకోటానికి స్థానాలు ఏర్పడ్డాయి. యీ ఎడబాటుకు వారినిఏడువవద్దని చెప్పుము. నీ కొరకు నీభవిష్యజ్జీవితముకొరకు కొంతసొమ్ము నీపేర బ్యాంకిలో నిల్వజేశాను. దానితో నీవు సుఖముగా కాలక్షేపంచేయుము. ఈ ధనార్జనకోసరమే ఇప్పటివరకూ ఊపిరి బిగబట్టుకొని పని చేశాను. నీవునన్ను నీహృదయంనుండి సమూలంగా దూరం చేసివేశావనే నా నమ్మకము. నాకు నీ హృదయంలో నూది మొనపాటి స్థానమైనాలేదని నాకు తెలుసును. కాని నా హృదయంలో నీ ప్రేమమూర్తిని శతసహస్రవిధాల ఆమరణాంతం ఆరాధిస్తూనేఉంటాను. నాతుఖుసవాయువు నాశరీరంలో పోయేవరకు అట్టి సంతృప్తితోనే ఉంటాను. ఇకనైనా నీకు సత్యము గోచరించేలాగు భగవానుడాశీర్వదించుగాక. నీకు ఆయురారోగ్య ఆనందములను చేకూర్చుగాక. వసంతా శెలవు."

7 సంవత్సరములుగ మూయుబడిన జ్ఞానకవాటం తెరవబడింది. దీనితో నాలోనున్న దురభిమాన దురహంకార విషవాయువులు అంతరించినాయి. నాతల వేయి గొడ్డళ్లతో బాదినంత బాధ అనుభవిస్తున్నది. ఆజాబులోని ప్రతి ఒకఅక్షరంలోను

అక్షరంలో ఉన్న ప్రతి ఒక గీతలోను, ఆయన హృదయంలో ప్రవహిస్తూఉన్న నిష్కళంకప్రేమ ఆవేదన తొలకరిస్తున్నాయి. నన్నుగూర్చి నా అన్యాయనిందారోపణనుగూర్చి ఒక్క అక్షరమైన వ్రాయలేదు. అలాగు చేసినా కొంత నాకు చిత్తశాంతిగా ఉండేది. ఎన్నో సంవత్సరములు ఎక్కువ సహనముతో నా అన్యాయాఘాతములను సహించి సహించి అలసిపోయినారు. అన్ని రోజులలో ఒక్కనాడైన పొరబాటునగూడా ఒక్కప్రతినింద పోనీ తన నిర్దోషత్వాన్ని నిరూపించే ఒక్కమాట మాటాడలేదు. ఆ జాబును గుండెలకత్తుకున్నాను. కళ్లకద్దుకున్నాను. వెయ్యి తేళ్లు శరీరమంతా పాకుతున్నట్టు అలుకులాడిపోయినాను. నన్నీ అగాధ పాపాంధకారకూపంలోనుండి ఉద్ధరించేదాత ఎక్కడైనాఉన్నాడా అని నిట్టూర్పువుచ్చాను. అకస్మాత్తుగా గదితలుపు తెరచిన ధ్వని అయింది. మూసినకన్ను తెరచాను. ఒక ఆజానుబాహు విగ్రహము నా ఎదురుగుండావచ్చి నిలబడ్డది. అతడు నాకు పరాయివాడుగాదు. నా భర్తగారి బహిఃప్రాణము. అంతరంగిక స్నేహితుడు, కంపెనీ భాగస్వామి విశ్వేశ్వరరావుగారు. నేను మునుపు ఆయనను ఎప్పుడుచూచినా మిక్కిలి గౌరవంగాను ఆదరంగాను కనబడేవారు. ఇప్పుడో ఆదృష్టిలో తీక్ష్ణత, జుగుప్స, ఆతుర్దా, నేరనిరూపణ దీక్ష స్పష్టంగా ప్రతిఫలిస్తున్నాయి. ఆయనను కూర్చోమనటానికి గాని నేను నిలబడటానికి గాని నాకు ధైర్యం చాలలేదు. రావడమే తడవుగా కొంచము దృఢస్వరంతో "వసంతా! నేనిప్పుడు వచ్చినదెందుకో నీకు తెలుసునా? నీవు చేసిన ఘోరాతిఘోరమైన పనినిగూర్చి తెల్పటకు వచ్చినాను. అది సామాన్యమైనదని నీమనస్సులో తలుస్తున్నావు కాబోలు. అది నీ స్వరూపనాశనమైన పని అని నీవు కనుక్కోనలేకపోయావు. నీవు కోటి జన్మములెత్తినా అటువంటి ఉత్తమోత్తమపురుషుని సంపాదించలేవని ఖండితంగా చెప్తున్నాను. నా ప్రాణస్నేహితుని క్షీణదశకు కుమారుని మృత్యువే అని కొన్నాళ్లవరకు అనుకున్నాను. దినదినమునకు అతనిలో కన్పించే హృదయవిదారకమైన క్షీణత నాకు చాల ఆతుర్దా కల్గించినది. ఇందులో ఏదో ఒకరహస్యమిమిడియుండవలెనని నాకు గొప్ప అనుమానంపట్టుకుంది. అనేకసార్లు రహస్యంగాపిలిచి అడిగాను. హెచ్చరించాను. బంధువును ప్రాణస్నేహితుడను నాతో చెప్పిన తప్పులేదు అని బ్రతిమాలేను. కన్నీరు కార్చాను. విసుగుకున్నాను. ఏమీ లాభము లేకపోయింది. ఎన్నిప్రశ్నలడిగినా అన్నిటికీ ఒక్కటేనవ్వు. అది దుస్సహబాధాసూచకము. బలవంతము. హృదయవేదనాదమనప్రయత్నము. నేనడగటానికి విసుగుకోనలేదు. సంగతికనిపెడదామనే ప్రయత్నము ఆలోచన మానలేదు. కాని వృథాప్రయత్నుడనైనాను. మొన్న రెండురోజులక్రిందట డబ్బుకు సంబంధించిన జమాఖర్చులెక్కలు యావత్తు అరటిపండుఒలిచి చేతికిచ్చినట్టు పూర్తిగా వప్పచెప్పినాడు. నేను ఆశ్చర్యపడ్డాను. భయపడ్డాను. భుజముమీద చేయి వేసిఆతుర్దాగా 'ఎక్కడికిప్రయాణము' అన్నాను. అప్పుడు బయలుపడ్డాడు. తన అంతరంగంలో కార్చిచ్చులాగ తన్ను కాల్చివేస్తున్న సంగతినిగురించి అంతా పూసగ్రుచ్చినట్టుచెప్పి కన్నీరుకార్చకుండా ఉండలేకపోయాడు. అతనిలో ఎంత సహనశక్తిఉన్నదో కాని ఆసమయంలోకూడా నిన్ను ఒక్క పల్లెత్తుమాట అనలేదు. మీకుమిక్కిలి ఈ సంగతులనుగురించి నిన్ను ఒక్కపిసరంతైన కదపకూడదని నాచేత ప్రమాణం తీసుకున్నాడు. భార్యాభర్తలమధ్య ఉండేతగాదాలలో ఎవరూ జోక్యం కల్గించుకోకూడదు. 'ఆలిమగలకయ్యము అద్దముమీద పెసరగింజలాంటి'దని పెద్దల వచనం. మీవిషయంలో అది అబద్ధంఅయింది. అతడు నాకీసంగతులుచెప్పి రెండురోజులైంది. నాచేత అతడు తీసుకొన్న ప్రమాణంవల్ల ఈ రెండురోజులు రెండు యుగాల్లాగ నేను వృథా ఆలోచనతో కాలం

గడపవలసివచ్చింది. కాని నాస్నేహితుని పరిస్థితులను బట్టి నాప్రమాణం నాకు చిల్లిగవపాటి విలువగానైన కనబడలేదు. అతడు నాప్రాణము. కొద్దిరోజుల క్రిందటనైనా అతడు నాలో చూచాయగా చెప్పితే కొంత బాగుపరుచుటకు ప్రయత్నించే వాడిని. ఇప్పు డేమనుకుంటె ఏమి లాభము. నీలాంటివాడే అతడూ అయితే నీ కార్పణ్యం నీహింస అతడ్ని బాధించేవి గాదు. అతడు దయార్ద్రి హృదయుడు. నిష్కళంకుడు. నిరాడంబికుడు. మిత భాషి. అటువంటి వానిని యుక్తాయుక్తజ్ఞానం లేకుండా నిష్కారుణంగా ఇష్టం వచ్చినట్లు హింసించి వేశావు. ఈవిశాల భూప్రపంచంలో ఒక మనిషి యొక్క మరణానికి ఇంకొక మనిషి ఎప్పుడూ కారకుడు కాడనే సంగతి నీకు తెలియనట్లుంది. సమస్తమును సృష్టించి లయింపజేసే అధికారము ఒక్కని చేతిలోనే యున్నది. వాడే భగవంతుడు. సమస్తకర్మలకు నియంత. సంకల్పమాత్రుడు. ఏవోకొన్ని బలవంతపు ధూర్తక్రియలకు శిక్షలు ఈ ప్రపంచములోని శిక్షాస్మృతులు విధించుచున్నవి కాని, ప్రతినిధ్ధంగా జరిగే కార్యకలాపములకు కారణము ఇంకొక వ్యక్తికి ఆరోపించటం ఘోరమైన సాహసము. పరమేశ్వరుని యెడల గొప్ప అపచారము చేసినట్లవుతు. ఇటువంటి సందర్భంలో ఉదాహరుడైన నీభర్తను అటువంటి కఠిన శిక్షలకు నీవు గురిచేయటం ఎంత మాత్రము క్షమింపదగ్గది కాదని నీవిప్పటికైనా గ్రహించవలెను. అట్టి అధికారము నీకుగాని, నాకుగాని ఈప్రపంచంలో ఏ జీవికిగాని లేదు, బహుశా వాదనకు మానవులు కొంతవరకు బాధ్యులవుతారని ఒప్పుకుందాము. అలా గనుకున్నప్పటికి ఆ తప్పు అతనిదిగాదు. అది నీది. ఆ సంగతిని ఘంటాపథంగా నేను నొక్కి చెపుతున్నాను. నీవు అతి గారాబంచేసి ఆ కుఱ్ఱవానికి తగిన శరీరపోషణ ఇచ్చావు కావు. తక్కిన పిల్లలతో ఉత్సాహంగా తిరిగి ఆడుకోనిస్తే శరీర పరిశ్రమ, పిల్లలకుండే ఉద్రేకము మొదలైనవి పట్టుబడేవి. ఎంత బుద్ధి వికాశం ఉన్నప్పటికీ, శరీర వికాశం లేకపోయింది. కుమారుని ఆరోగ్యముకూడా గమనించ వలసి యున్నదని అతడు గ్రహించాడు. నీవే ఫడనిచ్చేదానవు కావు. అంత సుకుమారంగా పెరిగిన శరీరము జబ్బులను ఎదుర్కొనటానికి తగిన శక్తిని కలిగి ఉండదు. ఆసంగతిని ఆ పిల్లవానియందు నీకుండే మమకారము నీకు తెలియనిచ్చింది కాదు. అందువల్లనే ఒకసారి వర్షములో తడిసుగానే జబ్బు చేసింది. ఇది కేవలం బయటకి తీసుకోవెళ్లటంబట్టే రాలేదు. ఇంట్లో ఉన్నప్పటికి ఆ జబ్బు వచ్చి తీరవలసిందే. ఎందుకంటె ఆచుట్టుపట్ల ఉండేచలిగాలే చాలును వాడి ప్రాణానికి.

వసంతా! ఇప్పుడు నే నాడినమాటలు నీతో ఆడవలసినవా ఆడకూడనివా అని ఆలోచించి మాటాడలేదు. నాప్రయత్న మెంతమాత్రము లేకుండానే నా స్నేహితునికి నాకు ఉండే అవినాభావసంబంధమే ఏమేమో పలికించింది. వాటిని నేను తిరిగి చెప్పలేను. సత్యమును నీ దృష్టిపథంలో పెట్టడమే నా ముఖ్యోద్దేశము.

ఆమాటలు విన్నాను. నా భర్తగారి జాబుతో విడుతూ విడుతూ ఉన్న నా జ్ఞాననేత్రం పూర్తిగా విడిబడింది. ఇటువంటి ఘోరస్థితికి మూల కారణమైన నేను ఇక భూమిమీద నిలవటం దుస్తరం అని అనిపించింది. కాని ప్రాణత్యాగం చేసుకోటానికి నాకెంతమాత్రమూ హక్కు లేదు. నేను చేసిన అమానుష కార్యానికి ప్రాయశ్చిత్తం అనుభవించాలి. నా పరితాపము, నా పశ్చాత్తాపము, పరమపూజ్యుడైన నా భర్తకు తెలుపుకోవాలి. ముందు వెనుకలగపడలేదు. కర్తవ్యం తోచలేదు. ఎదురుగా నిల్వబడి జ్ఞానోదయం కల్గించినవిశ్వేశ్వర రావే నా పాలిటి విశ్వేశ్వరుదనుకున్నాను. కాళ్లమీదపడి నా కన్నీటిచేత ఆ పాదములను కడిగివేశాను. రెండుచేతులు పట్టుకుని

"తండ్రీ! మీరేనాకు రక్షకులు. నేను ఘోరపాపిని. హంతకురాలను. స్త్రీజాతికి తీరని కళంకాన్ని కల్గించిన క్రూరురాలిని. నా జీవిత సర్వస్వమును నా చేతులార హింసించి హింసించి కాటికి కాటికి కడుపులో పెట్టుకున్నాను. నాదురహంకారానికి ఆ పవిత్ర పురుషుని ఆహుతి చేసివేశాను. నాకేదైనా తోవ చూపించరా. ఆయన ఎక్కడవున్నారో మీకు తెలిసిన నాకుచెప్పి పుణ్యము కట్టుకోండి. నేను పొట్టతో నైనప్రాకి ఆ స్థలముకువెళ్లి కాళ్లుపట్టుకొని క్షమార్పణ వేడుకుంటాను. ఆ సుకృతునకు ఈ విశాల భూప్రపంచంలో ఏమూలనైనా మూరెడు స్థలము భగవంతు డుంచాడని వింటె చాలును. అట్టి అమృత వాక్కు నా ఈ పాపపు చెవులు విననోచుకోనునా? నన్నెక్కడికి వెళ్లమంటే అక్కడికి వెళుతాను. ఎంత ప్రయాసకరమైన మార్గమైనా సరే, నేను ఊరికి పరిగెత్తి నాప్రాణధనాన్ని తెచ్చుకుంటాను. ఆర్యా! దయచేసి చెప్పండి. ఎక్కడ ఉన్నారో. నేనేమి చెయ్యాలో. అధఃపతన పాతాళలోకంలో కృంగిపోయాను. నన్ను ఉద్ధరించటానికి ఆ భగవంతుడే మీ స్వరూపంగా ప్రత్యక్షమైనాడు" అని వెక్కివెక్కి ఏడ్చాను. వెఱ్ఱిదానినై పోయాను. నే పెట్టిన బాధలన్నీ అనుభవించిన నా రామారావు రామచంద్రునివంటి ధీర హృదయంతో వెఱ్ఱెత్తిపోకుండా నిల్చబడ గలిగారు. నే నిప్పుడు వెఱ్ఱిదాననైపోయాను.

***

విశ్వేశ్వరరావు నేనూ ఊళ్లోపడ్డాము. నాభర్త తిరిగే ప్రతి గృహము, ప్రతి ఊరు, ప్రతి సత్రము గాలించాము. పోలీసులకు రిపోర్టు చేశాము. పేపర్లలో ప్రకటించాము. ఆశ అన్నది ఎక్కడా కల్గలేదు. ఈ ఆరాటంతోనే కొన్నిరోజులు గడిచిపోయినాయి. ఆ చూకైనా తెలియలేదు.

కేశవుడు తన డిగ్రీని పుచ్చుకోటానికి కాన్వోకేషన్ హాలుకు వెళ్లిపోతున్నాడు. పిల్లల తల్లి తండ్రులు అత్యుత్సాహంగా హాల్లోకిచేరారు. నేనూ వెళ్లాను. మాది మోపటానికైనా చోటులేకుండా హాలు క్రిక్కిరిసి పోయింది. తల్లిదండ్రుల సంతోష కోలాహలాలు నాగుండెలు బ్రద్దలు చేశాయి. తన కుమారుడు ఎప్పుడు డిగ్రీ పుచ్చుకుంటాడో అని నా భర్త గారు ఎంతో ఆతుర్ద పడేవారు. ఆయన ఉసురు పోసుకున్నాను. కేశవుడు డిగ్రీ పుచ్చుకున్నాడు. నా దగ్గరకువచ్చి నమస్కారం చేశాడు. ఆ నమస్కారం హృదయ పూర్వకంగాలేదు. మనస్సులోనా యిందుండే కంటగింపుపైకి కనబడనీయకూడదనే భావంతో పెట్టిన నమస్కారం. అందుకు నేను తప్పకుండా తగినదాననే.

పిల్లలందరూ చాల సంతోషంగా ఉన్నారు. నాకు దేనియందూ రుచిలేకపోయింది. ఇంటికివచ్చి మేడమీదకు వెళ్లిపోయాను. కళ్లుమూసుకున్నాను. నాకు తెలియకుండానే కళ్ల వెంబడి నీళ్లు కారిపోయినాయి. నా సాధుడు తన కుమారుని విజయోత్సవం చూడలేదని. ఏంచేస్తాను. ఎవరిని వేడుకోను.

విశ్వేశ్వరరావుగారు మెల్లిగా లోనికివచ్చారు. ఆ మొగంలో వింతయైనమార్పు కనబడింది. నేను గ్రహించలేకపోయాను. నన్ను చూడంగానే మామూలు ఓదార్పుమాటలు కాకుండా చిన్ననవ్వు నవ్వారు. ఆ నవ్వులో సంతోషం తాండవిస్తూ ఉంది. ఆ సంతోషాన్ని పైకి కనబడనీయకుండా అణచుకుంటున్నారు. నేను ఆగ లేకపోయాను. రెండుచేతులు ఎత్తి నమస్కారంచేసి "నేను యింకా ఏన్నాళ్లు ఈ ఘోర యాతన అనుభవించాలి. ఆ మహానుభావుడ్ని ఒక్కసారి, ఒక క్షణం నా కళ్లబెట్టి తేచాలు. ఈ హంతకురాలివద్ద ఆ పవిత్రమూర్తిని ఉండవలసినదని కోరను. జీవములతో ఉన్నారు అన్న ముక్కవింటే చాలును. నాకీకబురు చెప్పి పుణ్యము కట్టుకోరా? మీరు చేసిన ఉపకారానికి నా ఆ జన్మాంతము మీఇంట కూలిపనిచేస్తూ పశ్చాత్తాపాగ్నిలోబడి ప్ర[illegible]

ఉంటాను” అని పలవరించాను. రెండు చేతులూ నులుముకున్నాను. విశ్వేశ్వరరావుగారు సాధారణ స్వరంతోనే “సరే చూపిస్తాను. నీవుమాత్రము ఉద్రేకం పొందకూడదు. ప్రశాంతంగా ఉండాలి. అది ఉభయులకూ మంచిది. ఈరోజు కాన్వొకేషన్ హాలులోనే నా స్నేహితుడిని చూడటం తటస్థించింది. ఎవరికీ కనబడకుండా వచ్చి తన కొడుకు డిగ్రీ పుచ్చుకోవటం ఆ సమయంలో నీవు వస్తే నిన్నూ చూచి రెండో కంటికి కనబడకుండా వెళ్లిపోదామని ఇక్కడికి అతడు వచ్చాడు. నేనుచూచీ చూడటంతోటే అతనిపై బట్టపట్టుకుని వదలకుండా ఇక్కడికి లాక్కొని వచ్చాను. తండ్రీ కొడుకులు క్రింద ఉన్నారు. నీవు అతన్ని చూస్తానని అతను ఇప్పటికిన్నీ నేనెంతచెప్పినా నమ్మటంలేదు. నేను క్రిందకువెళ్లి ఆయన్ని తీసికొని వస్తాను”అని క్రిందికి వెళ్లెను.

నేను నామనస్సును నమ్మలేక పోయాను. కళ్ల వెంబడి అప్రయత్నంగా కారేవి దుఃఖాశ్రువులో ఆనందాశ్రువులో నాకు తెలియదు. అడుగులచప్పుడు వినబడుతూ ఉన్నకొద్ది నాగుండెలు నాస్వాధీనం తప్పిపోతూ ఉన్నవి. తలుపుతోసుకొని విశ్వేశ్వరరావుగారు లోనికివచ్చారు. ఏమిచేశానో నాకు తెలియదు. కొంతసేపటికి నేనాయన వళ్లోవున్నాను. ఇద్దరి కళ్ల వెంబడి నీళ్లు కారిపోతున్నాయి. కళ్లు, కళ్లు, చేతులు, చేతులు, మొగము, మొగము, కన్నీటి ధారలచేత ఏకమై పోయినాయి. ఆ పరితాపము కేవలము దుఃఖమూలకమును గాదు. కేవలము సంతోష మూలకమును గాదు. రెండింటి సమ్మేళనము. భావిశాశ్వత సౌఖ్య సంధానము. ఆలాగు ఎంతసేపున్నామో ఎదురుగుండా ఎవరున్నారో అనే జ్ఞానం మాకు లేకపోయింది. నేను నా ద్రోహమును క్షమింపమని వేడుకుంటున్నాను. ఆయన నానోటిని బలవంతంగామూసి విధినిగడప ఎతటివారికి అశక్యమని ఓదారుస్తూ నన్ను క్షమింపమని వేడుకున్నారు. సుకృతులస్వభావ మటువంటిదేగదా!

నేను నాప్రేమ స్వరూపాన్ని తిరిగి పొందగలిగాను. దేశమును త్యజించి వెళ్లినతరువాత ఆయన అనుభవించిన కష్టాలువిని సహించలేక పోయాను. తన ధనమంతా నాకిచ్చివేసి కొద్దిపాటి ధనంతో మారుమూల ఊళ్లకుపోయి కాలక్షేపం చేశారు. ఆధనం కాస్త అయినతరువాత కూలిపని, రాళ్లుకొట్టటం, బిచ్చమెత్తటం మొదలగువాటితో కాలక్షేపం చేశారట. తనకొడుకు డిగ్రీ పుచ్చుకోబోయే రోజుకు ఇక్కడికి చేరాలని అనేక కష్టప్రయాసలుపడి చేరుకున్నారట. ఈశ్వరుని కృప అపారము. నాభర్తగారిని ప్రతిరోజు షికారుకు తీసికొనివెళ్లుతూ శరీరాన్ని క్రమంగా సంరక్షణ చేసుకుంటూ జాగ్రత్తగా ఆరోగ్యంలోకి వచ్చేటట్టు చేశాను. దేహపటుత్వం, బుద్ధివికాసం, మనిషి మానసిక ఉత్సాహాన్ని సంతోషాన్ని బట్టిగదా ఉంటవి.

—ఒక ఆంగ్లకథ ననుసరించి